

دانشگاه علوم پزشکی و
خدمات بهداشتی درمانی کرمان

پژوهشکده
آینده پژوهی در سلامت

سنجش شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت در ایران در سال های قبل و بعد از طرح تحول سلامت بر اساس نقاط برش مختلف

نشریه
آینده
بهتر

گازنامه علمی آموزش

اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

Institute for Futures Studies in Health

اهم نتایج

• شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت بر اساس شاخص بیش حدی به طور کلی در تمامی نقاط برش روش سازمان جهانی بهداشت و همچنین در هر سه جمعیت کل، شهری و روستایی در طی ۶ سال به طور متوسط افزایش یافته است. این میزان به طور متوسط در جمعیت روستایی بالاتر است و فقط در سال ۱۳۹۵ پایین تر از جمعیت شهری می باشد. بالاترین میزان در جمعیت روستایی سال ۱۳۹۳ و در جمعیت شهری ۱۳۹۵ می باشد. در روش بانک جهانی بالاترین میزان در جمعیت شهری و روستایی به ترتیب ۱۳۹۵ و ۱۳۹۴ می باشد. همچنین پایین ترین میزان مربوط به سال ۱۳۹۰ در هر دو جمعیت و در هر دو روش می باشد.

• در خصوص شاخص میانگین بیش حدی مثبت نتایج روند متفاوتی را نشان می دهند. بر اساس روش سازمان جهانی بهداشت در سال ۱۳۹۰ میزان این شاخص در جمعیت شهری بیشتر از روستایی است ولی در سال های بعد این حالت معکوس می شود. این میزان در روش بانک جهانی تا حدودی روند متفاوتی دارد به صورتی که در سال ۱۳۹۰ سنجه میانگین بیش حدی مثبت در جمعیت شهری پایین تر از جمعیت روستایی و در سال ۱۳۹۵ تقریباً برابر می باشند.

• در مقایسه شاخص بیش حدی در میانگین سه سال قبل از طرح تحول و سه سال بعد از طرح تحول سلامت در هر دو جمعیت روستایی و شهری و در هر دو روش، میزان این شاخص در بعد از طرح تحول سلامت عدد بالاتری را نشان می دهد، به این معنی که شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت به صورت میانگین افزایش یافته است. این مقایسه بر اساس شاخص میانگین بیش حدی مثبت در روش بانک جهانی نتایج مشابهی را نشان می دهد و شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت در بعد از طرح تحول افزایش یافته است.

شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت، به این معنی است که خانوارها تا چه اندازه فراتر از آستانه تعریف شده برای هزینه های سلامت پرداخت می کنند. سنجه های بیش حدی (Overshoot) و میانگین بیش حدی (Mean Positive Overshoot) از جمله شاخص هایی هستند که به منظور برآورد شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت مورد استفاده قرار می گیرند. بیش حدی به معنای متوسط مخارج پرداخت از جیب هزینه های سلامت فراتر از حد آستانه در کل نمونه خانوارها بر حسب درصد است. در حالی میانگین بیش حدی مثبت به معنای متوسط پرداخت از جیب هزینه های سلامت فراتر از حد آستانه در میان تنها مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت می باشد.

یکی از اهداف طرح تحول نظام سلامت ایران کاهش میزان پرداخت از جیب خانوارها و سطح بروز و شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت بود. در مطالعه ای که در این رابطه انجام شده است شدت مخارج کمر شکن سلامت با استفاده از دو روش استاندارد سازمان جهانی بهداشت (سهم پرداخت از جیب از ظرفیت پرداخت خانوار) و همچنین روش بانک جهانی (بر اساس سهم پرداخت از جیب از مخارج کل خانوار) در نقاط برش مختلف برای خانوارهای ایران در سال های قبل و بعد از طرح تحول سلامت از ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ برآورد گردیده است.

- روش سازمان جهانی بهداشت برای برآورد میزان مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت: در این روش هنگامی هزینه کمر شکن اتفاق می افتد که هزینه های پرداخت از جیب خانوار برای هزینه های سلامت برابر یا بیش از ۴۰ درصد ظرفیت پرداخت خانوار (مخارج باقیمانده خانوار پس از کسر مخارج ضروری و معیشت) باشد.

- روش بانک جهانی برای برآورد میزان مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت: در این روش، اگر هزینه های پرداخت از جیب سلامت بیشتر یا مساوی ۲۰ درصد کل مخارج مصرفی خانوار باشد به عنوان مواجهه خانوارها با مخارج کمر شکن سلامت در نظر گرفته می شود.

جدول ۱: محاسبه شاخص های بیش حدی و میانگین بیش حدی مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت در سال های قبل و بعد از طرح تحول سلامت به تفکیک نقاط برش مختلف روش سازمان جهانی بهداشت

نقاط برش	سکونت منطقه	شاخص	سال			
			قبل از طرح تحول سلامت		بعد از طرح تحول سلامت	
			۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	میانگین کل
۱۰ درصد	روستایی	MPO**	۱۴/۲۸	۱۵/۲۴	۱۵/۲۶	۱۴/۹۳
		OS*	-۰/۸۳	-۰/۹۷	-۱/۲۷	-۱/۰۲
	شهری	MPO	۱۳/۱۷	۱۴/۱۲	۱۳/۲۲	۱۳/۷۰
		OS	-۰/۴۵	-۰/۵۲	-۰/۷۳	-۰/۵۷
	کل	MPO	۱۳/۷	۱۴/۵۷	۱۴/۳۲	۱۴/۲۰
		OS	-۰/۵۵	-۰/۶۴	-۰/۸۸	-۰/۶۹
۲۰ درصد	روستایی	MPO	۱۲/۸	۱۳/۸۱	۱۴/۲۸	۱۳/۶۳
		OS	-۰/۴	-۰/۴۸	-۰/۶۵	-۰/۵۱
	شهری	MPO	۱۴/۰/۱	۱۲/۷۶	۱۳/۷۳	۱۳/۵
		OS	-۰/۲۱	-۰/۲۴	-۰/۳۵	-۰/۲۷
	کل	MPO	۱۳/۵	۱۳/۲۱	۱۳/۹۶	۱۳/۵۶
		OS	-۰/۲۶	-۰/۳۱	-۰/۴۳	-۰/۳۳
۳۰ درصد	روستایی	MPO	۱۱/۱۱	۱۲/۰/۵	۱۲/۲۴	۱۱/۹۷
		OS	-۰/۱۷	-۰/۲۲	-۰/۳۱	-۰/۲۳
	شهری	MPO	۱۱/۸	۱۱/۴۹	۱۱/۹۷	۱۱/۵۵
		OS	-۰/۱	-۰/۱۱	-۰/۱۶	-۰/۱۲
	کل	MPO	۱۱/۴۸	۱۱/۷۸	۱۱/۲	۱۱/۸۲
		OS	-۰/۱۲	-۰/۱۴	-۰/۲	-۰/۱۵

* بیش حدی (Overshoot)

** میانگین بیش حدی مثبت (Mean Positive Overshoot)

اما بر اساس روش سازمان جهانی بهداشت شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت بر اساس شاخص میانگین بیش حدی مثبت در بعد از طرح تحول سلامت در جمعیت روستایی افزایش یافته ولی در جمعیت شهری کاهش یافته است. نکته قابل ذکر در مقایسه این شاخص ها در قبل و بعد از طرح تحول سلامت مقادیر پایین سال ۱۳۹۰ هست که باعث می شود میانگین سال های قبل از طرح تحول سلامت هم پایین بیاید یعنی با حذف سال ۱۳۹۰ از محاسبات نتایج مقایسه ای ذکر شده در بالا تا حدی متفاوت و معکوس خواهند بود.

• نتایج حاصل از مطالعه در خصوص شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت تقریباً نشان دهنده این موضوع است که طرح تحول سلامت در این زمینه تاکنون عملکرد موفقیت آمیزی نداشته است و در ادامه به طور قطع نیازمند بازنگری می باشد. البته ذکر این نکته لازم است که عدم تحقق اهداف طرح تحول سلامت تا پایان سال ۱۳۹۵ ممکن است بیشتر به علت سایر عوامل خارج از محدوده اجرایی طرح تحول باشد که از این نظر نیازمند مطالعات جداگانه ای می باشد.

جدول ۲: محاسبه شاخص های بیش حدی و میانگین بیش حدی مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت در سال های قبل و بعد از طرح تحول سلامت به تفکیک نقاط برش مختلف روش بانک جهانی

نقاط برش	سکونت منطقه	شاخص	سال			
			قبل از طرح تحول سلامت		بعد از طرح تحول سلامت	
			۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	میانگین کل
۱۰ درصد	روستایی	MPO**	۱۰/۲۲	۱۰/۹۸	۱۱/۳۷	۱۰/۸۶
		OS*	۱/۶۶	۱/۷	۲/۱۸	۱/۸۵
	شهری	MPO	۱۰/۱۱	۱۰/۲۷	۱۱/۲	۱۰/۵۳
		OS	۱/۴۲	۱/۴۲	۲/۰/۳	۱/۶۲
	کل	MPO	۱۰/۱۴	۱۰/۴۷	۱۱/۳۴	۱۰/۶۲
		OS	۱/۴۸	۱/۴۹	۲/۰/۷	۱/۶۸
۲۰ درصد	روستایی	MPO	۱۲/۰/۴	۱۲/۳۲	۱۳/۲۱	۱۲/۵۲
		OS	-۰/۶۸	-۰/۷۴	-۰/۹۶	-۰/۷۹
	شهری	MPO	۱۱/۲۸	۱۲/۵۹	۱۳/۳۸	۱۲/۰/۵
		OS	-۰/۵۶	-۰/۵۹	-۰/۸۷	-۰/۶۷
	کل	MPO	۱۱/۵۱	۱۲/۵	۱۳/۵۳	۱۲/۱۸
		OS	-۰/۵۹	-۰/۶۳	-۰/۹	-۰/۷۱
۳۰ درصد	روستایی	MPO	۱۲/۳۳	۱۲/۷۳	۱۳/۵۶	۱۳/۸۷
		OS	-۰/۳	-۰/۳۳	-۰/۴۶	-۰/۳۶
	شهری	MPO	۱۳/۳۳	۱۳/۳۴	۱۳/۲۹	۱۳/۱۹
		OS	-۰/۲۵	-۰/۲۷	-۰/۴	-۰/۳۱
	کل	MPO	۱۳/۳۹	۱۳/۱۵	۱۳/۱۲	۱۳/۲۲
		OS	-۰/۲۶	-۰/۲۹	-۰/۴۱	-۰/۳۲

* بیش حدی (Overshoot)

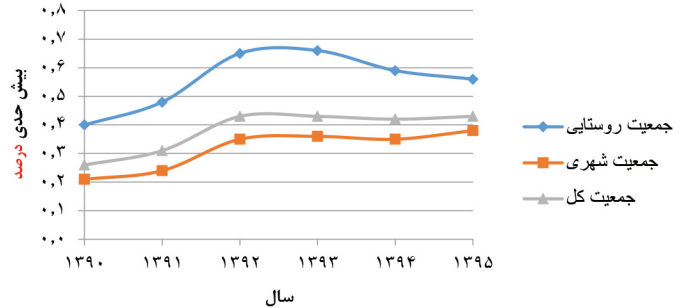
** میانگین بیش حدی مثبت (Mean Positive Overshoot)

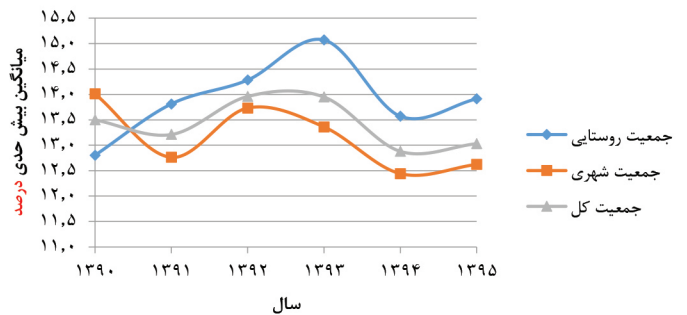
نمودارها:

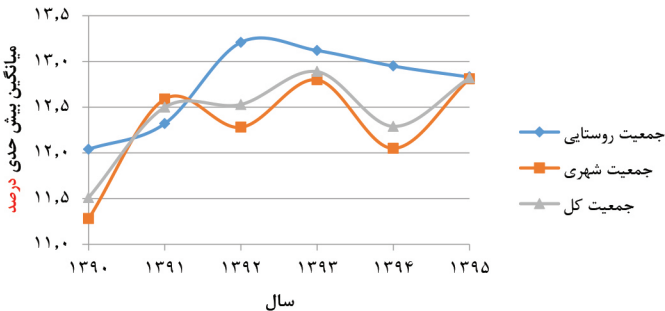
روند شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت بر اساس شاخص بیش حدی در نقطه برش ۴۰ درصد روش سازمان جهانی بهداشت

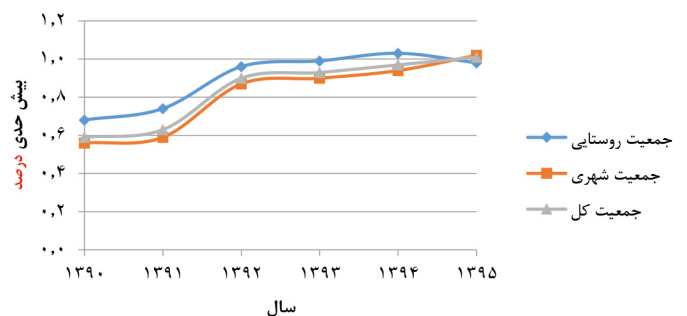
روند شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت بر اساس شاخص میانگین بیش حدی در نقطه برش ۴۰ درصد روش سازمان جهانی بهداشت

روند شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت بر اساس شاخص میانگین بیش حدی در نقطه برش ۲۰ درصد روش بانک جهانی

روند شدت مواجهه خانوارها با مخارج کمرشکن سلامت بر اساس شاخص بیش حدی در نقطه برش ۲۰ درصد روش بانک جهانی

مراجع

Xu K. Distribution of health payments and catastrophic expenditures methodology. Geneva: World Health Organization; 2005.
 O'Donnell OA, Van-Doorslaer E, Wagstaff A, Lindelow M. Analyzing health equity using household survey data: A guide to techniques and their implementation. Washington DC: The World Bank; 2008.
 van Doorslaer E, O'Donnell O, Rannan-Eliya RP, Somanathan A, Adhikari SR, Garg CC, et al. Catastrophic payments for health care in Asia. Health Econ. 2007;16(11):1159-84.

صاحب امتیاز: پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت
 مدیر مسئول: دکتر علی اکبر حقدوست
 سردبیر: دکتر رضا دهنویه
 نویسندگان این شماره: دکتر وحید یزدی فیض آبادی، علی درویشی، دکتر محمدرحیم مهرالحسنی